

KOMUNIKAT ZARZĄDU POLSKIEGO INSTYTUTU STUDIÓW NAD SZTUKĄ ŚWIATA Nr 2 Listopad 2012 roku

[pobierz pdf](#)

KOMUNIKAT ZARZĄDU POLSKIEGO INSTYTUTU STUDIÓW NAD SZTUKĄ ŚWIATA Nr 2 Listopad 2012 roku

Polski Instytut Studiów nad Sztuką Świata
w Warszawie, przy ul. Foksal 11 lokal 6,

zaprasza na:

- **Konferencję międzynarodową** The Ukrainian and Jewish Artistic and Architectural Milieus of Lwów/Lemberg/Lviv: From Ausgleich to the Holocaust, która odbędzie się w dniach 5-7 listopada w Centrum Historii Miast Europy Środkowo-Wschodniej we Lwowie (program - załącznik 1).
- **Ogólnopolskie Seminarium Sztuki Rosji i Europy Wschodniej** w dniu 10 listopada (sobota) o godz. 11:
  - dr Zofia Krasnopolska-Wesner (ASP Gdańsk): W stronę jedności sztuki i życia. Bohema literacka i artystyczna Srebrnego Wieku
  - Irina Gavrash (UGd.; PISnSS): Współcześni jurodiwi, czyli strategie subwersywne we współczesnej sztuce rosyjskiej
  - prof. Jerzy Malinowski: Po konferencji „Polska-Rosja: sztuka i historia” (Warszawa, 12-14.09.2012)
  - projekty współpracy polskich i rosyjskich historyków sztuki (informacja - załącznik 2)
- **Ogólnopolskie Seminarium Sztuki Azji i Afryki** w dniu 17 listopada (sobota) o godz. 11:
  - dr Marcin Jacoby (UW; PISnSS): Gong Xian (ok. 1618-1689) - innowator czy kontynuator szkoły Dong Qichanga? Postać założyciela Szkoły Nankińskiej, jego twórczość i teorie malarskie. - Katarzyna Zapolska (PISnSS): Motywy zdobnicze w tekstyliach chińskich z XVIII i XIX w.
  - prof. Jerzy Malinowski: Umowa o współpracy z Siam Society w Bangkoku (informacja - załącznik 3)
  - dr Weronika Liszevska (ASP Warszawa; wiceprezes PISnSS), dr Jacek Tomaszewski (PISnSS) i Katarzyna Zapolska (PISnSS): Sprawozdanie z kursu „Konserwacja zabytkowych tkanin i podłoży papierowych” w Hue Monuments Conservation Centre, Hue (Wietnam), 10-15.09.2012 (załącznik 4) i perspektywy współpracy z Wietnamem
- **Zebrań Naukowe Oddziału Warszawskiego** w dniu 22 listopada (czwartek) o godz. 18 z wykładem p. Henryka Sochy (PISnSS) Broń japońska jako dzieło sztuki i przedmiot kolekcjonerstwa na świecie i w Polsce.
- **Prezentację publikacji PISnSS** Art of the Islamic World and the Artistic Relationships between Poland and Islamic Countries i spotkanie z redaktorami dr Beatą Biedrońską-Słota (MNK; PISnSS), Magdaleną Ginter-Frołow (MAiP; PISnSS) i prof. Jerzym Malinowskim, w dniu 30 listopada (czwartek)

o godz. 18.

Oddział Łódzki informuje o konferencji międzynarodowej Arte de América Latina, która odbędzie się w dniach 26 - 28 września 2013 roku w Łodzi.

Konferencja Arte de América Latina jest pierwszą konferencją poświęconą sztuce Ameryki Środkowej i Południowej, organizowaną przez polskich historyków sztuki. W przeciwieństwie do badań archeologów, a także działalności etnologów i konserwatorów zabytków, polscy historycy sztuki niemal nie prowadzili studiów nad sztuką tej części świata, dopiero w ostatnim czasie pojawiły się polskie prace na ten temat. Założona w 2007 roku przy Polskim Stowarzyszeniu Sztuki Orientu (dziś PISnSS) Sekcja (Zakład) Sztuki Środkowej i Południowej Ameryki skupiła większość polskich badaczy. Nawiązane zostały bezpośrednie kontakty naukowe z wieloma uniwersytetami, muzeami i centrami badawczymi w Ameryce Łacińskiej, a do wspólnych działań włączyli się także etnologowie i kulturoznawcy. W ubiegłym roku Instytut założył rocznik „Arte de América Latina”. Pierwszy numer publikowany jest w języku polskim, następne przygotowane zostaną w językach hiszpańskim i angielskim. Od 2013 roku organizowane będą w Łodzi Ogólnopolskie Seminaria Sztuki Ameryki Łacińskiej. (Zaproszenie - załącznik 5)

Składki

Zarząd ponownie gorąco prosi i przypomina członkom o płaceniu składek za okres od rejestracji Instytutu, to znaczy od lipca 2011 roku (normalna składka - 10 zł; ulgowa dla doktorantów - 5 zł, dla emerytów i rencistów - również ulgowa 5 zł, wprowadzona uchwałą zarządu od października 2012 roku). Składki stanowią podstawowy fundusz, z którego możemy pokrywać koszty utrzymania lokalu Instytutu; czynsz za wynajem oraz rachunki za energię elektryczną i wodę to łącznie około 1000 zł miesięcznie.

**Numer konta Instytutu w Credit Agricole Bank Polska:
24 1940 1076 3101 7420 0000 0000**

Załącznik 1

- Konferencja międzynarodowa we Lwowie:

The Ukrainian and Jewish Artistic and Architectural Milieus of Lwów/Lemberg/Lviv:

From Ausgleich to the Holocaust
International Conference November 5-7, 2012, Lviv

Organized by:

Center for Urban History of East Central Europe (Lviv, Ukraine)

Center for Jewish Art, Hebrew University of Jerusalem (Jerusalem, Israel)

Polish Institute of World Art Studies (Warsaw, Poland)

The Leonid Nevzlin Research Center for Russian and East European Jewry (Jerusalem, Israel)

Ukrainian Jewish Encounter Initiative (Toronto, Canada)

Generously supported by:

Jewish Galicia and Bukovina Association (Jerusalem, Israel)

William L. Gross, Collector (Tel Aviv, Israel)

**Program
November, 5**

10:00-11:30 Opening notes

Dr. Harald Binder / Dr. Sofia Dyak

Prof. dr. hab. Jerzy Malinowski

Dr. Sergey Kravtsov

10:30-12:30 Session 1: Artists and Identities

Chairperson: Dr. Marina Dmitrieva

Prof. dr. hab. Jerzy Malinowski, Nicolaus Copernicus University in Toruń; Polish Institute of World Art Studies:

The Art of Wilhelm Wachtel: Problems of Style and Iconography

Dr. Małgorzata Stolarska, Museum of the History of the Polish Jews, Warsaw; Polish Institute of World Art Studies:

The Work of Ephraim Moses Lilien in Lviv

Monika Czekanowska, Adam Mickiewicz University, Poznań; Polish Institute of World Art Studies:

Biblical Motifs in the Works of Maurycy Gottlieb and Ephraim Moses Lilien

12:30 - 14:00 Lunch

14:00-16:00 Session 2: Artist and Milieus

Chairperson: Prof. dr. hab. Jerzy Malinowski

Dr. Małgorzata Geron, Nicolaus Copernicus University in Toruń; Polish Institute of World Art Studies:

The Formist Art in Lviv

Dr. Ilia Rodov, The Bar-Ilan University, Ramat Gan:

Between the Lost Empire and Messianic Paradise: Maksymilian Kugel's Synagogue Paintings

Dr. Katarzyna Kulpińska, Nicolaus Copernicus University in Toruń; Polish Institute of World Art Studies:

Graphics by Leopold Lewicki in Kraków and Lviv Milieus

Prof. Dr. Olena Bystrova, Drohobych State Pedagogical University:

The Art and Fate of Bruno Schultz in the Polish-Jewish-Ukrainian Context

16:00-16:20 Coffee Break

16:20-18:20 Session 3: Artist and Legacies: Józef Awin in Lviv and Beyond

Chairperson: Dr. Ilia Rodov

Dr. Sergey R. Kravtsov, Hebrew University of Jerusalem; Polish Institute of World Art Studies:

Józef Awin on Jewish Visual Culture

Iuliia Bohdanova, Lviv Polytechnic National University:

Architect Józef Awin: Practical Activity in Lviv

Żanna Komar, Institute of European Heritage, International Culture Center, Kraków:

Józef Awin outside Lviv: The Jewish Sanatorium in Vorokhta

Sylvia Yoma Tarquine, Kaplan University, Ft. Lauderdale, Florida:

Józef Awin's Legacy

November, 6

09:30-11:30 Session 4: Shaping and Marking Urban Space

Chairperson: Dr. Małgorzata Geron

Dr. Iurii Biriulov, Lviv Polytechnic National University:

The Work of Jewish Sculptors in Lviv, 1919-1941

Olena Iakymova, Lviv National Academy of Art:

Ornamental Sculpture in the early Twentieth-Century Architecture in Lviv

Ihor Siomochkin, Institute "Ukrzakhidproektrestavratsiia:"

The Semantics of Sacred Buildings in the Projects by Julian Zachariewicz

Svitlana Lupiy, Lviv Academy of Art:

Sculpture of the Lychakivski Cemetery: Symbolism, Typology, Stylistics

11:30-12:00 Coffee Break

12:00-14:00 Session 5: Artists and Communities

Chairperson: Dr. Oksana Dudko

Veronika Drohobytska, Jagiellonian University:

Ryszard Hermelin and Zygmunt Sperber: Architectural Projects in Lviv and Truskavets

Dr. Bohdan Hoi, Lviv Polytechnic National University:

Theatres and Other Public Buildings in Ukrainian and Jewish Communities

Dr. Ihor Zhuk, Ukrainian Catholic University:

Ivan Levynskyi: Architect-Developer and His Commissions for Lviv-Lwów-Lemberg Communities

14:00-15:30 Lunch

15:30-17:30 Session 6: Art in Transition

Chairperson: Dr. Lukasz Jasina

Prof. dr. hab. Jakub Lewicki, University of Cardinal Stefan Wyszyński, Warsaw:

Jewish Architects' Works in Lviv and Beyond: A Unique Phenomenon or Typical Case?

Dr. Yevhen Kotliar, Kharkiv State Academy of Design and Art:

Lviv to New York: The Galician Synagogue Paintings in Jewish Emigrant's Synagogues from the late 1800s to the 1930s

Dr. Lukasz Jasina, Catholic University of Lublin:

Paul Muni: A Hollywood Star from Lemberg and His Yiddish Heritage

Nadia Watson, Queensland University of Technology:

Osyp Petriwskyj: Artist and Educator in Lviv and Abroad

18:00 Evening Event

Ronald Grun, The International Odessa Klezmer Orchestra:

Klezmer Music in Transition from Eastern European to Western Milieu (Presentation and performance)

November 7

9:30-11:30 Session 7: Urban Heritages: Tradition, Preservation, Modernity

Chairperson: Bohdan Shumylovych

Dr. Vita Susak, The Lviv National Art Gallery:

The Lviv National Gallery of Art (1907-2012): The Collection and Urban History

Dr. Iryna Horban', Museum of Ethnography and Arts and Crafts, Ethnology Institute of National Academy of Sciences of Ukraine:

The Museums of the Ukrainian and Jewish Communities of Lviv
Dr. Oksana Boyko, Lviv Polytechnic National University:
Methods of Restoration of the Architectural Environment in Lviv
11:30-12:00 Coffee Break

12:00-14:00 Session 8: City and Destiny
Chairperson: Dr. Sergey Kravtsov

Hanna Palmon, Hebrew College Ulpan, Boston:
Natan Hermelin (1878-1941) and Arthur Hermelin (1901-42), Jewish Musicians in Lviv
Marco Carynnyk, University of Toronto:
The Angel on the Attic: Photographs from Lviv in July 1941
Halyna Hlembotska, independent researcher, Lviv:
Jewish Architects and Artists in the Janowska Concentration Camp

14:00 Closing Lunch

Załącznik 2

I KONFERENCJA POLSKICH I ROSYJSKICH HISTORYKÓW SZTUKI „POLSKA-ROSJA: SZTUKA I HISTORIA”, WARSZAWA, 12-14. 09. 2012

Konferencja została zorganizowana przez PISnSS przy współpracy Stowarzyszenia Architektów Polskich SARP oraz Zakładu Historii Sztuki Nowoczesnej Uniwersytetu Mikołaja Kopernika. Rosyjskim partnerem był Państwowy Instytut Historii Sztuki Ministerstwa Kultury Federacji Rosyjskiej w Moskwie. Była to pierwsza w historii otwarta konferencja, w której uczestniczyli przedstawiciele najważniejszych rosyjskich i polskich instytutów naukowych, uniwersytetów, akademii sztuk pięknych oraz muzeów. Uczestniczyło ponad 100 referentów, w tym 53 rosyjskich. Konferencja miała miejsce w Pałacu Zamoyskich – siedzibie SARP. Patronat nad konferencją objął Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego Pan Bogdan Zdrojewski.

Zakończyła się sukcesem, otwierając drogę do umowy o współpracy między instytucjami naukowymi Polski i Federacji Rosyjskiej. W związku z umową powstała Grupa Polsko-Rosyjska ds. współpracy zakresie historii sztuki i ochrony dziedzictwa kulturowego, która podejmie działalność w zakresie organizacji wspólnych badań, konferencji, publikacji, wymiany materiałów.

Organizatorami konferencji byli: prof. Jerzy Malinowski - przewodniczący, prof. Jerzy Uścińowicz (Politechnika Białostocka; SARP; PISnSS) i Irina Gavrash (UGd.; PISnSS) – sekretarz naukowy.

Załącznik 3

UMOWA O WSPÓŁPRACY Z SIAM SOCIETY W BANGKOKU, WARSZAWA, 31. 05. 2012

W dniu 31 maja 2012 roku została podpisana umowa o współpracy między Siam Society (under Royal Patronage), reprezentowanym przez jej prezesa p. senator Bilaibhan Sampatisiri a PISnSS, który reprezentował prezes prof. Jerzy Malinowski. Uroczystość odbyła się w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Spotkanie prowadziła dr Weronika Liszewska (wiceprezes PISnSS). Prezesa przedstawili historię i działalność obydwu instytucji. Wystąpili p. Bansarn Bunnag, Ambasador Tajlandii, dr Izabela Kopania (skarbnik PISnSS) - organizatorka dużej międzynarodowej konferencji Instytutu South East Asia: art, cultural heritage and artistic relations with Europe / Poland (Kraków 2011), która spowodowała podpisanie umowy, a także prof. Piotr Balcerowicz (UW; PISnSS), przedstawiając nową publikację Art, Myths and Visual Culture of South Asia, wydaną przez UW i PISnSS w Delhi w 2011 roku. W uroczystości uczestniczyli przedstawiciele MKiDN p. Urszula Ślęzak, dyrektor Departamentu Współpracy z Zagranicą, p. Dorota Janiszewska-Jakubiak, wicedyrektor

Departamentu Dziedzictwa Kulturowego, a także dr Zygmunt Langer, radca-minister Ambasady RP w Bangkoku, inicjator umowy.

Siam Society założone w 1904 roku jest najstarszą, najbardziej prestiżową instytucją naukową Tajlandii i Azji Południowo-Wschodniej. Posiada dużą naukową bibliotekę, zbiory sztuki, prowadzi badania i ochrania narodową spuściznę swojego kraju. Umowa z PISnSS jest drugą umową podpisaną przez Siam Society z instytucjami europejskimi (po umowie z Casa Asia w Barcelonie).

Załącznik 4

SPRAWOZDANIE Z KURSU „KONSERWACJA ZABYTKOWYCH TKANIN I PODŁOŻY PAPIEROWYCH” W HUE MONUMENTS CONSERVATION CENTRE, HUE (WIETNAM), 10-15. 09. 2012

Przedstawiciele PISnSS – konserwatorzy papieru dr Weronika Liszewska (wiceprezes), dr Jacek Tomaszewski oraz konserwator tkanin Katarzyna Zapolska na zaproszenie Hue Monuments Conservation Centre przebywali w Hue, dawnej stolicy Wietnamu, prowadząc kursy konserwatorskie, finansowane ze środków pomocowych MSZ za pośrednictwem Ambasady Polskiej w Hanoi. Program kursu został opracowany i dopasowany specjalnie do potrzeb wietnamskich specjalistów, zajmujących się ochroną dziedzictwa kulturowego. Program obejmował wprowadzenie do różnych zagadnień, związanych z ochroną i konserwacją zabytków ruchomych na podłożach tekstylnych i papierowych - zarówno wykłady teoretyczne, jak i ćwiczenia praktyczne. W wykładach należało podkreślić i wyeksponować specyfikę zabytków o takim charakterze, odróżniającą je od innych zabytków np. architektury, czy obiektów eksponowanych w warunkach zewnętrznych. Wykłady przygotowano łącznie z prezentacjami multimedialnymi, co ułatwiało percepcję skomplikowanych zagadnień przez przeciętnie przygotowanych uczestników kursu. Ćwiczenia praktyczne miały za zadanie zapoznanie studentów z wybranymi technikami konserwatorskimi. Nasze wieloletnie doświadczenie pedagogiczne ułatwiało sprawne i logiczne wprowadzanie poszczególnych zagadnień teoretycznych i praktycznych. Zajęcia odbywały się rano w godzinach 8-11.15 oraz po południu w godzinach 13.45-17.15.

10.09 (poniedziałek)

Kurs rozpoczął się od oficjalnego otwarcia z udziałem studentów oraz dyrekcji Centrum Konserwacji w Hue. Rozpoczęcie kursu zostało przesunięte z godzin porannych na popołudniowe ze względu na zbyt krótki czas na naszą aklimatyzację. Z uwagi na trudności z rezerwacją biletów na miejsce przybyliśmy dopiero w niedzielę wieczorem, na kilka godzin przed planowanym czasem rozpoczęcia kursu. Opóźnienie to nadrobiliśmy jednak podczas kolejnych dni.

Po uroczystym rozpoczęciu kursu został wygłoszony wykład „Idea of protection and conservation of the authenticity of cultural heritage” poruszający ogólne zagadnienia ochrony dziedzictwa kulturowego, a w szczególności zachowania autentyczności zabytków. Przytoczono przy tym szereg istotnych dokumentów i standardów, w tym kart oraz konwencji, dotyczących ochrony zabytków. Wyeksponowano przy tym dokumenty z regionu, takie jak Nara Document on the Authenticity, Burra Charter, a w szczególności Hoi An Protocols.

11.09 (wtorek)

Cykl wykładów poświęconych konserwacji tkanin zabytkowych przygotowano łącznie z ćwiczeniami, do których wykorzystano dwa rodzaje tkanin ze specjalnie przygotowanymi wcześniej ubytkami. Takie „obiekty” umożliwiły uczestnikom kursu przeprowadzenie wybranych działań konserwatorskich, jak określenie struktury tkackiej, czyszczenie i dublowanie.

Wykład „Introduction to textile conservation: the structure of the textile - the weaves; the ornamental techniques - embroidery, painting, printing; antique textiles - the types, cataloguing, photographic documentation” stanowił wprowadzenie w podstawowe zagadnienia związane ze strukturą tkanin oraz z technikami zdobniczymi, takimi jak haft, malarstwo czy nadruk. Informacje te stanowią podstawę jakichkolwiek działań na polu konserwacji delikatnych obiektów. Właściwe rozpoznanie techniki wykonania tekstyliów pozwala na poprawne opracowanie dokumentacji zabytku,

która jest podstawą do dalszych badań oraz do opracowania programu prac konserwatorskich. W celu zobrazowania różnorodnych splotów tkackich i technik zdobniczych wykorzystano prezentację multimedialną.

W ramach ćwiczeń rozdane zostały uczestnikom szkolenia fragmenty tkanin (wymiary ok. 5 x 7 cm), różniących się splotami i gęstością oraz trzy rodzaje lup z podziałką, z powiększeniem x 6, x 8, x 10. Celem zajęć było rozpoznanie struktury tkackiej przy użyciu lupy z podziałką oraz policzenie gęstości osnów i wątków na 1 cm.

Kolejny wykład "Deterioration of historical objects and destructive factors to textile objects" traktował o czynnikach niekorzystnie wpływających na stan zachowania obiektów tekstylnych. Zwrócono uwagę na zmiany zachodzące w strukturze zabytkowych obiektów tekstylnych pod wpływem czynników wewnętrznych i zewnętrznych. Omówiono przyczyny zniszczeń powstających pod wpływem działań fizycznych, chemicznych, mechanicznych, również zaistniałych na skutek niepoprawnie przeprowadzonych zabiegów konserwatorskich. Omówiono także procesy związane ze starzeniem się włókien.

W godzinach popołudniowych, po wykładzie, zajęcia zostały zorganizowane w Hue Royal Antiquities Museum, gdzie omówione zostały główne problemy dotyczące przechowywania obiektów zabytkowych w pomieszczeniach muzealnych i magazynowych. Na przykładzie papierowego zwoju oraz zabytkowego nakrycia stołu omówione zostały charakterystyczne rodzaje zniszczeń zabytków, a następnie przeprowadzono ćwiczenie mające na celu ocenę stanu zachowania na podstawie oglądu obiektów z użyciem specjalistycznych lup z podziałką mikrometryczną.

12.09 (środa)

Cykl wykładów dotyczących zagadnień konserwacji obiektów na podłożu papierowym przygotowano łącznie z działaniami praktycznymi, opartymi na specjalnie sporządzonych i odpowiednio postarzonych rysunkach, wykonanych tuszem na papierze japońskim. Tego rodzaju imitacje zabytkowych obiektów pozwoliły na bezpieczne przeprowadzenie praktycznych ćwiczeń i symulację głównych zabiegów konserwatorskich. Rysunki rozdano uczestnikom kursu przed początkiem zajęć. Cykl rozpoczął wykład "Deterioration of historical objects and destructive factors to objects on paper" wprowadzającym podstawowe informacje o papierze, jego głównych składnikach oraz czynnikach powodujących starzenie się i degradację celulozy.

W kolejnym wykładzie "Assessment of state of condition of paper objects and different techniques of documentation" koncentrowano uwagę na jednym z pierwszych działań konserwatorskich, polegający na przeprowadzeniu oceny stanu zachowania obiektów. Przedstawiono przy tym cały szereg typowych zniszczeń podłoża papierowego oraz całej struktury zabytku, z uwzględnieniem warstwy malarskiej, dodatkowych warstw nośnych i wzmacniających konstrukcję różnego typu obiektów na papierze. Opisano również wszystkie składniki dokumentacji konserwatorskiej, której jednym z elementów powinny być badania specjalistyczne, wykonywane w procesie oceny stanu zachowania zabytku. W tym przypadku skoncentrowano się na pomiarze odczynu papieru i przedstawieniu kilku metod badania wartości pH papieru, ponieważ tego rodzaju ocena jest podstawową informacją na temat stanu degradacji włókien.

W ramach ćwiczeń przedstawiono obsługę pH-metru z płaską elektrodą stykową. Uczestnicy mogli samodzielnie wykonać pomiary kwasowości różnych papierów, w tym otrzymanych przez uczestników kursu rysunków oraz różnego typu tkanin. Podkreślono również specyfikę pomiaru wartości pH różnych materiałów.

Wykład „Introduction to conservation techniques and practice of the conservation of paper objects” stanowił wstęp do dalszych działań praktycznych z obiektami na podłożu papierowym.

Przedstawiono tu przede wszystkim podstawowe narzędzia, urządzenia i wyposażenie pracowni konserwatorskiej, uwzględniając najnowsze rozwiązania współczesnej konserwacji. Zobrazowano następnie wszystkie zabiegi i etapy procesu konserwacji. W tym przypadku należało położyć akcent na specyfikę podłoża i obiektów dalekowschodnich, dlatego oprócz rutynowych technik stosowanych dla obiektów z naszego kręgu kulturowego, szerzej przedstawiono techniki japońskiej konserwacji. Z

uwagi na uwarunkowania klimatyczne i specyfikę zabytków wietnamskich metody te wydają się najbardziej odpowiednie. Do zilustrowania wykładów na temat oceny stanu zachowania oraz technik konserwatorskich wykorzystano zdjęcia obiektów wietnamskich ze zbiorów Muzeum Azji i Pacyfiku w Warszawie. Tego typu materiał, przygotowany wcześniej, pozwolił oprzeć wykłady na konkretnych przykładach, bliskich kulturowo uczestnikom kursu i zawierających typowe problemy konserwatorskie dla miejscowych zabytków.

W ramach ćwiczeń wykonano czyszczenie na mokro rysunków wcześniej rozdanych studentom. Uczestnicy w praktyce mogli ocenić efekt, jaki ten zabieg wywiera na zniszczony papier.

13.09 (czwartek)

Kolejny wykład z zakresu konserwacji tkanin "Introductory activities preceding the textile conservation works - microbiological research; measuring the pH value; identification of the materials used; preparation of conservation materials - dying; washing" dotyczył czynności poprzedzających właściwe działania konserwatorskie. Zwrócono uwagę na konieczność wykonania badań mikrobiologicznych, pomiaru wartości pH oraz identyfikacji materiałów. Do omówienia zagadnień związanych z identyfikacją włókien wykorzystano prezentację multimedialną z widokami podłużnymi wybranych włókien naturalnych. Wykonano prostą identyfikację włókien pozwalającą na rozróżnienie włókien pochodzenia zwierzęcego od włókien roślinnych. Do ćwiczenia wykorzystano próbki włókien pobrane z fragmentów tkaniny bawełnianej i jedwabnej. Omówiono zagadnienia związane z przygotowaniem materiałów odpowiednich do konserwacji zabytkowych tekstyliów, czyli dobór tkaniny dublażowej o właściwych parametrach i kolorystyce oraz wybór przędzy i greży stosowanych w konserwacji tkanin. Zaprezentowano sposoby czyszczenia tkanin zabytkowych wykorzystując prezentację multimedialną. Zwrócono uwagę na sposób obchodzenia się z tymi delikatnymi obiektami podczas prania, podczas którego może dojść do ich uszkodzenia.

W ramach ćwiczeń każdy z uczestników szkolenia otrzymał niewielki fragment tkaniny, który oczyścił na mokro. Kolejne etapy ćwiczenia obejmowały odsączenie nadmiaru wody na ligninie i naprężenie oczyszczonych tkanin na płycie z pianki poliuretanowej przy użyciu szpilek.

W trakcie naprężania tkanin uczestnicy szkolenia mieli zwrócić uwagę na równe ułożenie osnów i wątków.

W części popołudniowej przeprowadzono ćwiczenia, stanowiące wstęp do konserwacji obiektów papierowych. Przygotowane wcześniej dla uczestników kursu rysunki miały typowe zniszczenia mechaniczne w postaci rozdarc, ubytków i innych uszkodzeń. W ramach ćwiczeń przedstawiono metody reperacji tego rodzaju uszkodzeń oraz metody całościowego wzmocnienia podłoża poprzez zabieg dublowania. W tym celu zaprezentowano sposób przygotowania głównego spoiwa do obiektów papierowych w postaci kleju skrobiowego. Uczestnicy ćwiczyli metodę tzw. „mokrego cięcia papieru” - typową dla papieru wschodniego oraz sposoby łączenia rozdartych fragmentów. Scalone podłoża rysunków wzmocniono poprzez zdublowanie na papier japoński.

Wprowadzono również w praktyce bezdociskową metodę suszenia i prostowania zabytków, polegającą na rozpięciu obiektu na specjalnym, sztywnym podłożu. W tym celu wykorzystano przywiezione z kraju arkusze pianki poliuretanowej, które stanowiły namiastkę japońskiego „karibari”. Materiał ten sprawdził się podczas ćwiczenia, gdyż pozwolił zobrazować uczestnikom kursu istotny dla obiektów z tego rejonu proces suszenia i prostowania podłoża papierowych. Ćwiczenie to było pracochłonne i, za zgodą uczestników, zajęcia zostały przedłużone tego dnia o 1,5 godziny.

14.09 (piątek)

Ćwiczenie końcowe z konserwacji papieru polegało na zdjęciu rysunku z arkusza pianki poliuretanowej, przycięciu dodatkowych marginesów technicznych i umieszczeniu obiektu w bezpiecznym opakowaniu w postaci obwoluty archiwalnej. Z uwagi na brak czasu wykonano wspólnie przykładową obwolutę dla jednego rysunku.

Kolejny wykład dotyczący konserwacji tekstyliów "Introduction to conservation practice of textile objects: the lining - a method of strengthening fragile antique textiles - the needle preservation and

no-needle preservation” dotyczył metod konserwacji i połączony był z działaniami praktycznymi. Zwrócono uwagę na różnorodność zabytkowych obiektów tekstylnych i różnorodny charakter ich zniszczeń oraz koncentrowano się na omówieniu zagadnień związanych z doбором odpowiedniej metody konserwatorskiej. Omówiono zasady konserwacji bezigłowej oraz igłowej.

W ramach ćwiczeń rozdano każdemu uczestnikowi szkolenia fragmenty tkanin – tzw. „obiekty” z niewielkimi ubytkami oraz tkaniny jedwabne o splocie płóciennym (tzw. „jedwab techniczny”), pełniące funkcję dublażu i ramki wycięte z pianki z płyty poliuretanowej, igły, nożyczki, pensety, a także nici jedwabne oraz greżę. Pierwszy etap ćwiczeń polegał na zabezpieczeniu krawędzi „obektów” ścięciem dzierganym przy użyciu nici jedwabnej.

Kolejny etap dotyczył naprężenia na ramie jedwabnej tkaniny dublażowej („jedwab techniczny”) przy użyciu szpilek. Następnie każdy ze słuchaczy umieścił swój „obiekt” na tkaninie dublażowej i przymocował go do ramy za pomocą ścięgu łączonego. Dalszy etap prac dotyczył zabezpieczenia krawędzi ubytków ścięgami siatki konserwatorskiej przy użyciu jedwabnej greży.

Złożone zagadnienie planowania procesu konserwacji przedstawiono na przykładzie znajdującego się w zbiorach miejscowego Muzeum zwoju papierowego, który analizowany był 11.09 razem z uczestnikami kursu. Wykład „Conservation Planning For The Paper Scroll In Hue Royal Antiquities Museum” został przygotowany na bieżąco w formie prezentacji multimedialnej i częściowo zaplanowany był w formie dyskusji seminaryjnej. Celem było wykorzystanie w praktyce wiedzy z poprzednich zajęć do rozwiązania konkretnego problemu.

15.09 (sobota)

Wykład “Storage of the works of art, archival materials on paper and antique textiles” wprowadził w syntetyczny sposób całą problematykę dotyczącą nie tylko przechowywania zabytkowych tkanin i obiektów na podłożu papierowym, ale również innych materiałów w postaci fotografii, negatywów, czy taśm filmowych, które często przechowywane są w zbiorach o charakterze bibliotecznym, archiwalnym, czy muzealnym. Podkreślono tu znaczenie odpowiednio przygotowanych pomieszczeń magazynowych oraz zachowania stałych warunków przechowywania. Zwrócono również na problemy dotyczące wietnamskich zbiorów i przedstawiono szereg rozwiązań. Określono również sposoby przechowywania poszczególnych rodzajów obiektów i podkreślono znaczenie zastosowania bezpiecznych materiałów do zabezpieczania zabytków.

Istotne znaczenie dla poprawnego zrozumienia specyfiki konserwacji poszczególnych rodzajów obiektów ma analiza indywidualnych zabytków. W ramach case studies przedstawiono przykłady konserwacji zwojów japońskich w wykładzie “Traditional Japanese methods and European conservation standards in the restoration of the scrolls from the collection of Museum of Asia and Pacific in Warsaw”. Zaprezentowano tu różne metody zastosowane podczas konserwacji kilku zwojów w kontekście europejskich zasad i standardów.

Przedstawiono również przykład konserwacji japońskiego haftowanego parawanu w wykładzie „The screen with the image of a tiger and a dragon. The technique of workmanship and the conservation”. Omówiono poszczególne etapy prac konserwatorskich oraz zwrócono uwagę na złożoność obiektu i zastosowanie różnorodnych materiałów, w tym tkaniny, papieru, drewna i metalu, a tym samym interdyscyplinarny charakter podjętych działań. W związku z dużym zainteresowaniem ostatnią serią wykładów zajęcia na prośbę organizatorów zostały przedłużone o ok. 1,5 godziny.

Podczas uroczystego zakończenia dokonano podsumowania kursu, w którym oprócz przypomnienia wszystkich zagadnień podejmowanych podczas jego trwania, podkreślono wyjątkowe zdolności wietnamskich uczestników kursu do podejmowania nowych wyzwań. Znaczną ich część stanowili studenci o przygotowaniu technicznym i architektonicznym, którzy jednak znakomicie radzili sobie z takim materiałem, jakim jest papier lub tkanina. Dokonano również uroczystego wręczenia specjalnych certyfikatów ukończenia kursu konserwacji obiektów na podłożu papierowym i tekstylnym jego uczestnikom.

Kurs pozwolił uczestnikom po raz pierwszy zetknąć się z profesjonalnie ujętą problematyką związaną z ochroną ruchomych zabytków na podłożu tekstylnym i papierowym. Było to jednak zaledwie wprowadzenie do właściwej konserwacji obiektów o takim charakterze, która jest procesem

złożonym i długotrwałym. W celu efektywnego wyszkolenia grupy specjalistów, mogących w przyszłości podejmować samodzielnie zadania konserwatorskie konieczne będzie dalsze pogłębienie wiedzy, wprowadzonej w obecnym kursie. Efektywne szkolenie powinno wiązać się również z wstępną selekcją uczestników takiego kursu. Dobrym rozwiązaniem byłoby przeprowadzenie kursu w oparciu o zabytkowe obiekty.

Jacek Tomaszewski Katarzyna Zapolska

Załącznik - 5

Instituto Polaco de Investigación de Arte Mundial

Foksal 11 - 6, 00-372 Warszawa, Poland, www.sztukaorientu.pl

Departamento de Historia del Arte de la Universidad de Lodz

Instituto de Historia del Arte de la Academia de Bellas Artes en Lodz Facultad de Arquitectura de la Benemérita Universidad Autónoma de Puebla, México

TIENEN EL PLACER DE INVITARLE A LA CONFERENCIA Arte de América Latina

que se celebrará del 26-28 de septiembre del 2013, en el Departamento de Historia del Arte, Palacio Biedermann, ul. Franciszkańska 1/5, Lodz congresopolonia@gmail.com

La conferencia se dirige a todos los profesionales interesados en el arte y en la cultura visual de América Latina - historiadores, etnólogos, teatrólogos o restauradores de arte. Temas principales:

- La evolución de las formas y estilos artísticos
- La iconografía y la esencia histórica, religiosa y cultural de las obras de arte
- Las técnicas artísticas y arquitectónicas
- La cultura artística de las comunidades étnicas de América Latina
- El arte de América Latina (arte colonial, arte indígena, arte popular y arte

moderno) en los contextos regionales, continentales y globales (Europa, Asia, América del Norte)

- Relaciones culturales y artísticas entre América Latina y Europa (entre otros Polonia)
- El arte moderno de América Latina y su percepción en el mundo
- Protección y conservación del patrimonio cultural de América Latina

El programa de la conferencia se dividirá en tres secciones:

- El arte colonial y las relaciones culturales y artísticas con Europa y Asia hasta principios del siglo XIX.
- El arte indígena y arte popular.
- El arte moderno (siglos XIX - XX) y contemporáneo; las relaciones culturales y artísticas entre América Latina y Europa (entre otros Polonia), América del Norte y Asia.

1. El arte colonial y las relaciones culturales y artísticas con Europa y Asia hasta principios del siglo XIX. El término de arte colonial en América Latina es conocido tanto en los países que se encuentran en los antiguos territorios del imperio hispano o portugués, como en Europa o América del Norte. En esta parte de la conferencia se propone un debate sobre la problemática del arte latinoamericano con predominio hispano y portugués (siglos XVI - XIX). Las ponencias presentadas pueden abarcar problemas generales (culturales, estéticos o metodológicos) o interpretaciones de obras seleccionadas. Será de gran valor la presentación de las últimas tendencias latinoamericanas de investigación del arte colonial (arquitectura, pintura, escultura y gráfica) de éste continente así como las analogías con el arte de las antiguas colonias españolas y portuguesas en Asia (Filipinas, Goa, Macao, Timor Oriental). Coordinadores: Dr. Olga Isabel Acosta Luna, Dr. Ewa Kubiak, Dr. André Tavares

2. El arte indígena y el arte popular

Desprendiéndose poco a poco de las formas tradicionales arraigadas en las costumbres locales,

hasta el siglo XIX el arte indígena se encontraba bajo influencias culturales de la Península Ibérica. El resultado de los profundos cambios históricos, sociológicos, religiosos y culturales es un arte popular rico y variado, así como la artesanía de las comunidades indígenas, mestizas o la de los inmigrantes (de Europa, África o China). En esta parte de la conferencia se propone un debate sobre el génesis y los fenómenos contemporáneos del arte popular y de la cultura visual de los siglos XIX y XX en la perspectiva de los análisis antropológicos y terminológicos, pero en primer lugar bajo el aspecto de los estudios en el campo como la observación del artista y las entrevistas, así como la percepción social del arte, sobre todo por los habitantes de las ciudades. Coordinadoras: Dr. Joanna Pietraszczyk-Sękowska, Magdalena Nierzwicka, Marta Skwirowska 3. El arte moderno (siglos XIX - XX) y contemporáneo y las relaciones culturales y artísticas entre América Latina y Europa (entre otros con Polonia), América Del Norte y Asia. El arte latinoamericano de los siglos XIX y XX se ha creado a través de las relaciones culturales con Europa, y en el siglo XX también con América del Norte, reflejando de este modo estilos y corrientes de todo el mundo. La estrecha relación con la tradición local precolombina constituye como valor agregado el vínculo especial con el arte latinoamericano En el panorama del arte de América del Sur un lugar importante ocupan los inmigrantes de Europa (entre otros de Polonia).

Para esta parte de la conferencia se propone un debate sobre la procedencia del modernismo latinoamericano y sobre sus peculiaridades. Coordinadores: Prof. Dr. María Cristina Valerdi Nochebuena, Dr. Łukasz M. Sadowski, Agata Andrzejewska. Idiomas admitidos: español e inglés.

Los abstractos deben enviarse a: congresopolonia@gmail.com

ANTES DEL DÍA 15 DE MARZO DE 2013

Está prevista una publicación de los trabajos presentados que contendrá artículos en español e inglés.

CUOTA DE PARTICIPACIÓN: 70 euros/130 euros (incl. 3 noches en habitación doble)

Presidenta: Dr. Ewa Kubiak (Departamento de Historia del Arte, Universidad de Lodz) Comité organizador:

Prof. Dr. Jerzy Malinowski (presidente del Instituto Polaco de Investigación de Arte Mundial; Universidad de Nicolaus Copernicus, Torun), Prof. Dr. Magdalena Śniadecka-Kotarska (directora del Centro de Estudios Latinoamericanos de la Universidad de Lodz) Prof. Dr. María Cristina Valerdi Nochebuena (Facultad de Arquitectura, Benemérita Universidad Autónoma de Puebla, México), Dr. Olga Isabel Acosta Luna (Museo de Arte Colonial, Bogotá, Colombia), Dr. Aurora Roldán Olmos (Facultad de Arquitectura, Benemérita Universidad Autónoma de Puebla, México), Dr. Łukasz M. Sadowski (Academia de Bellas Artes en Lodz)

Secretarios científicos: Agata Andrzejewska (Universidad de Lodz), Dr. Piotr Gryglewski (Universidad de Lodz), Magdalena Nierzwicka (Museo Regional, Torun), Alicja Rekść (Universidad de Lodz), Marta Skwirowska (Instituto de Arqueología y Etnología, Varsovia)

Este congreso es el primero de su índole organizado en Polonia. Instituto Polaco de Investigación de Arte Mundial en Varsovia está llevando proyectos científicos sobre el arte asiático, africano y de Europa del Este, y desde el año 2007 también sobre el arte en América Latina. Dentro de este ámbito, trabaja el Centro de Investigación de Arte en América Central y América del Sur siendo también editor responsable del anuario Arte de América Latina. El conferencia presentado tiene como objetivo resumir la primera etapa de las investigaciones relacionadas con este tema. Adjunto se encuentra el formulario de inscripción.

BIENVENIDOS

FORMULARIO

1. NOMBRE: _____

2. APELLIDO(S): _____
3. CORREO ELECTRÓNICO: _____
4. DIRRECIÓN: _____
5. LOCALIDAD/ CÓDIGO POSTAL: _____
6. PAÍS: _____
7. INSTITUCIÓN: _____
8. TÍTULO: _____
- 9*. CURRICULUM VITAE enviado par correo a: congresopolonia@gmail.com
10. SECCIÓN DE LA CONFERENCIA: _____
11. TÍTULO DE LA PRESENTACIÓN: _____
- 12*. ABSTRACTO (máximo 300 palabras) enviado par correo a: congresopolonia@gmail.com

FORMULARIO ENVIADO A: congresopolonia@gmail.com

* documentos en WORD.DOC